

prism of daily economic worries, and even everyday routine in cases of addiction and the nature, and the power, and even the composition of the family, but in this whirlpool detected a higher meaning of human existence, its intrinsic value and the height of simplicity care and family warmth (especially mood permeated this page novel, which depicted Ukrainian village until 1939). However, conventional Volyn farmers (the vast majority) are shown as the spiritual and aristocratic characters, and this aristocracy is not flashy, it is organic. The theme of love is revealed not in the traditional romantic and sublime tones and in a very worldly but no less attractive, because it gets through this great truth, sincerity, organic, people's idea of a harmonious way of life, based on procreation. Ukrainian world in the novel is held on the hands of hard-working and tireless woman-mother-the family guardians. She can overcome seemingly insurmountable challenges in the most difficult times. She serves as a measure of all the earth and God's virtues, and above all – the spiritual connection of generations, their strong and full range of the natural aspirations to happiness, harmony, peace and tranquility. Indeed, the Soviet world falls into authors focus on his next novel Chomu ya ne sokil. The protagonist of the work Holub Grygoriy is a man of complex fate. Step by step the author portrays his search out of the impasse lies and hypocrisy of Soviet life. Despite the tight ideological grip, the Soviet system and its history teacher profession, he lives like everyone else for a long time, though he thinks differently. His final decision is to take the side of the truth. This ends in a personal tragedy – the loss of his beloved wife and newly born daughter. The insidious and inhumane methods of the KGB men are truthfully revealed who embody the essence of bitter cynical Soviet society that proclaimed the freedom of all sorts, but in reality ruthlessly broke the fate of those who did not believe false slogans. Grygoriy Golub suffered for being kept forbidden literature, for the decision to tell the truth to relatives of unjustly imprisoned. The novelist describes in detail the growth of Grygoriy as a true patriot of Ukraine, which took place gradually. Author depicts the private life of the hero psychologically, fascinating and truly, which is also full of dramatic conflicts, secrets and losses.

The author works are different in genre and composition. Oy hore tiy chaytsi is a novel-chronicle with the traditional causal events deployment. Chomu ya ne sokil is a novel-confession with a framework construction. Thus the works of 2016 are inherent in confessional tone, complicated architectonics, which is shown in alternation time planes, close intertwining of two characters – the author and the protagonist-narrator. The love story of the main characters is clearly revealed in both novels with all psychological details, full of drama and tragic as the era in which they happened to live.

Key words: *Ukrainian newest novel, history, inheritance rights, the author genre finds.*

УДК 821.161.2–13.09

В. П. Біляцька

ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ РОМАНУ У ВІРШАХ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Літературознавчий інтерес до роману у віршах на сучасному етапі вмотивовано розширенням теоретичних знань про родово-жанрові утворення, новаторством у літературі кінця XX – початку XXI ст., посиленою увагою митців до жанру, що уможливлює звільнення від ідеологічних регламентацій, збагачення інтелектуально-критичного мислення, заглиблення у внутрішній зміст, соціально-історичний час, засоби трансформації наративу національної пам'яті. Із 2000-х років романів у віршах в Україні надруковано близько двадцяти, лише за останні – «Бунтарська галера» (2015), «Іван Сірко» (2016) М. Тютюнника; «Паломник» (2017) І. Павлюка, «Дивограй» (2017) О. Омельченко.

Генезис романів у віршах кінця XX – початку XXI ст. варто досліджувати в контексті органічного поєднання жанрових традицій (лірики, епосу, драми, фольклорної поліфонії) й індивідуального стилю, розвитку культури, акцентуючи на жанрових домінантах, які неможливо простежити без зв'язків із творами-попередниками, що існують у «силовому полі» інших жанрів.

У процесі еволюції жанр роману у віршах видозмінюється, оновлюється за рахунок міжжанрових, міжродових зв'язків, синтезу літератури з наукою і публіцистикою, тісній взаємодії різних видів мистецтва. Багато жанрових ознак він успадкував від поеми (героїчної → епічної → ліро-епічної → драматичної), виробивши в процесі розвитку властиві лише йому риси. У літературознавчих енциклопедично-довідкових виданнях ідеться про спорідненість роману у віршах з поемою, який вирізняється від неї «розгорнутою композицією» [23, 348], і як «між повістю і романом у прозі, так і між романом у віршах і поемою важко провести чітку межу» [23, 363].

Проте одні й ті ж компоненти в різних жанрах мають різну міру значення – від другорядного до визначального. Віршована будова роману у віршах і поеми визначає їх поетику, оскільки у вірші закладена певна емоціональність зображення подій і явищ, що створюється ритмом, інтонацією строфи, римуванням, чого немає в прозі. Поема і роман у віршах – складні жанрові структури, віршова побудова яких є «лише однією з головних їх ознак поряд з іншими не менш важливими» [13, 44]. Ці жанри мають багато спільного в еволюції й поетиці. Еволюція жанрів та міжжанрових компонентів характерна й для творчої лабораторії авторів романів у віршах постколоніальної доби – Л. Горлача, А. Гудими, Г. Лютого, В. Марсюка, Л. Костенко, І. Павлюка, які мали по суті досвід у написанні поезії, ліро-епічних жанрів: поем, балад, драматичних поем, а роман у віршах став результатом їхньої творчої діяльності.

Термінологічне розмежування *поеми* як ліро-епічного жанру дуже подібне до визначення *роману у віршах*, а саме: «синтетичний ліро-епічний жанр, у якому ліризований наратив розгортається в певній віршованій формі» [24, 348]; **«оповідний жанр (різновид ліро-епічного жанру) поезії, що поєднує багатоплановість, епічну об'єктивність романної розповіді і ліричне, суб'єктивне начало** [21, 333]; *поема* – це «це великий, багаточастинний віршований твір епічного або ліричного характеру» [14, 221]; «віршований твір, у якому зображені значні події й яскраві характери, а розповідь про героїв супроводжується розкриттям авторських переживань і роздумів» [20, 323]; «великий віршований твір, у якому порушуються важливі проблеми минулого, сучасного чи майбутнього. У поемі зливаються воедино епічні (події, сюжети, характери) і ліричні елементи (авторські переживання, ліричні відступи, ліричний герой). Поема часто має ще й елементи драми (наскрізна напружена дія та діалоги)» [8, 332]; «віршований жанр, одна із середніх форм епіки, що разом з романом в епоху Романтизму замінила епопею як «провідний літературний жанр». Принципові відмінності від епопеї створюють ряд особливостей, які одночасно поєднують поему з лірикою і романом:

- домінуюча роль суб'єкта (персонажа або оповідача) по відношенню до зовнішніх обставин, у яких розвивається дія, до самих подій;
- переваги тимчасового (історичного або метаісторичного, наприклад, космогонічного) протиставлення діючих сил і реальностей над їх просторовими різновидами;
- акцентування на єдності автора й героя, звідси й чергування «емоційно-ліричних» і «об'єктивно-аналітичних» установок патетичної риторики з раціонально-стверджувальним словом як героя, так і оповідача» [26, 181].

Домінантною ознакою поеми Г. Бруннер вважає загальну експресивність, що увиразнює її серед таких спільно-родових жанрів, як віршована повість і роман у віршах. «Поема – це ліричний, епічний, ліро-епічний твір, переважно віршований, у якому зображені значні події і яскраві характери. Співвідносність епічного та ліричного в різних модифікаціях поеми не є, звичайно, постійною, особливо в історичному плані, але її родова структура залишається більш-менш сталою: предмет авторської оповіді заломлюється через свідомість ліричного героя, насичується її персоніфікованістю» [28, 541].

За висновками І. Безпечного, якщо в поемі охоплюється широка галерея образів-персонажів у складних взаєминах між ними й у неподільному зв'язку із суспільними подіями, «тоді твір переходить межі виду поеми й стає романом у віршах» [4, 308]. У такому випадку деякі поеми – «Слово о полку Ігоревім», «Енеїда» І. Котляревського, «Гайдамаки» Т. Шевченка, «Мазепа» В. Сосюри, «Попіл імперій» Ю. Клена та інші – можна розглядати як роман у віршах.

Незважаючи на розмаїття жанрових теорій, на переконливі наукові уточнення дефініцій (поема, роман у віршах), їх спільні і відмінні ознаки, варто констатувати відсутність повного, універсального визначення, що вкладалося б у сконденсовану, містку «формулу». Проте приклади теоретичного трактування дефініцій, дослідження формозмісту роману у віршах дають підстави зробити висновок про вплив поеми (героїчної → епічної → ліро-епічної → драматичної, яка виникла з «давніх і середньовічних героїчних пісень, сказань, епопей, що уславлювали визначні історичні події» [22 541], на його еволюцію.

П. Білоус до літературних епічних жанрів відносить героїчну поему, адже епос у літературознавчих джерелах трактується як: «оповідна поезія, зароджена в глибокій минувшині як форма зображення героїчних вчинків певного персонажа, важливих подій з різноманітними засобами викладу» [22, 240].

На переконання М. Бахтіна, з епосу виникла епічна поема, й епос переріс у роман. «Епічний матеріал трансформується в романний.... Епічний світ абсолютного минулого самою своєю природою недоступний особистому досвіду і не допускає індивідуально-особистої точки зору й оцінки <...> Абсолютне минуле, як єдине джерело її, визначає і характер епічної дистанції» [3, 105].

Еволюцію ліро-епічної поеми Т. Скуратко простежує з епічної, яка відкриває «нові поетичні можливості: відвертість у розкритті переживань, драматизацію чуттєвого сприйняття світу,

введення в художню тканину твору полемічності, фрагментарність побудови, монтажність композиції, об'єктивну сюжетно-фабульну логіку, асоціативність» [25, 7]. Про ці особливості неодноразово згадується в коментарях про поетику роману у віршах, особливо про роман «Євгеній Онєгін» О. Пушкіна.

Ю. Багров розглядав його в межах комбінованого жанру і довів, що і поема, і роман у віршах у XIX ст. сприймалися як порушення певних норм, канонів або усталених уявлень (емпіричних, а не імперативних) про вхідний жанр. Комбіновані жанри, на його думку, необхідно розглядати в певному літературному контексті на рівні змін структурно-композиційних ознак (поєднання в одному тексті 2-х і більше різних вихідних жанрових схем) та функціонування в літературі (з головною ознакою – ненормативністю) [1].

При визначенні генологічної матриці роману у віршах необхідно враховувати і традицію, і вплив інших жанрових ознак. За висновками науковців, у XIX ст. без відродження великої епічної форми («Руслан і Людмила», «Гайдамаки») неможливий би був перехід до нових жанрових утворень – роману у віршах і віршованої повісті, «романічна поемна фабула виступає в ролі фабули романної, а сама поема перелицьовується, стаючи підґрунтям для роману нового типу» [1, 14].

Відновлення роману у віршах, його «генетичний код», «формально чи не найскладнішого для здійснення – літературного жанру» [10, 50] й еволюцію з 80-х років XX ст. пов'язують із «Марусею Чурай» Л. Костенко, яка зробила новий крок у розвитку цього жанру, «внесла новий струмінь у розвиток віршованого роману як у жанровому, так і в тематичному плані» [27, 62], дала потужний імпульс письменникам для естетичних жанрових пошуків.

Естетичні чинники й передумови виникнення українського роману, роману у віршах, вітчизняні дослідники вбачають у фольклорній традиції, в епічній поезії, яка посилила наративні елементи, активізувала поряд з інформативним виражально-зображальне начало, поглибила тенденцію до композиційного виокремлення жанрів, тому що в процесі літературного розвитку вони тісно взаємодіяли.

Звичайно, літературні жанри трансформуються відповідно до нових естетичних запитів епохи, проте в основі сюжету більшості романів у віршах постколоніальної доби – героїчний епос, легенда, з «яскраво вираженою епічною колізією як основою сказання» [5, 18]. Фольклор завжди був необхідним конструктивним складником художніх творів, особливо історичних, бо є своєрідним супутником історії. Звертаючись до давноминулих часів, до подій, віддалених віками, письменник, як правило, «настроюється на високий епічний стиль, а для цього багато дають і народні пісні, і легенди, і крилаті вислови» [12, 210].

У романах у віршах «Мамай» Л. Горлача, «Устим Кармалюк», «Северин Наливайко», «Клекотіли орли» А. Гудими, «Вінок Роксолани» М. Балашової, «Маруся Чурай» Л. Костенко, «Маруся Богуславка», «Іван Сірко» М. Тютюнника сюжети й героїв синтезовано з фольклорною оцінкою. Уснопоетичні епічні та пісенні твори (історичні пісні «Плач невольників на турецькій каторзі», «Полон волинянкі татарам», «Теща в полоні у зятя», «Очерет шумить, верболіз гуде», «Та ой як крикнув же та козак Сірко», «За Сибіром сонце сходить», «Ой не лети, орлице», дума «Маруся Богуславка», балада «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці...», легенди й перекази «Сила Сіркової руки», «Заповідь Сірка», «Його жахались вороги», «Як Сірко переміг татар» тощо) визначають концепцію творів і є своєрідним естетичним орієнтиром у творенні сюжетів, характерів.

Розвиток роману у віршах як складної синтетичної єдності «прозово-поетичного зображення світу» С. Філіпчук пов'язує з високим рівнем розвитку літератури, «передусім її епічних жанрів» [27, 59], посиляючись на висновки С. Крижанівського, який «глибоке коріння» роману у віршах убачав у «давній епічній поезії» [27, 61].

А. Каспрук вважає, що запозичення тем, сюжетів з фольклору, для якого не характерні твори чистої епіки, є причиною неуспіху української епічної поеми. Для народних дум, і для історичних пісень, попередників української поеми, з епічною величию у змалюванні народних героїв та їхніх вчинків, був притаманний наскрізний ліризм, емоційна схвильованість, що не могло не вплинути на «вироблення писемного поетичного повіствування, на формування жанрових особливостей української поеми як поеми ліро-епічної» [13, 16].

Ще в 1938 році М. Бахтін зауважив, що роман належить до тих жанрів, що не мають сталих канонів. Виокремлюючи особливості прозового роману, учений згадав і про існування віршованих романів. Роман слугує відновленню інших жанрів, «заряжає їх становленням і незавершеністю» [3, 98]. На думку дослідника, епічне абсолютне минуле є єдиним джерелом і початком для майбутнього. З епосу з'явилася епічна поема й епос переріс у роман.

У студії «Шляхи українського роману» М. Левченко переконує, що нова українська література свою появу засвідчує поетичними жанрами й попередником прозового роману була поема, «яка не тільки прокладає шлях романічному жанрові, а й на певний час бере на себе його функції» [19, 31]. Поема ґрунтується на об'єктивно реальному життєвому матеріалі, що зміцнює своє

епічне начало, дає простір ліричному струменю, зв'язується з думками, мріями, переживаннями героїв. «Жанрові можливості поеми розширюються до сучасного їй роману. Виникає потреба в новому жанровому визначенні поеми, з'являються терміни „роман у віршах“, „віршований роман“» [19, 32]. Дослідник вважає, що «Енеїда» І. Котляревського – не поема, а «*поема-роман*», що зруйнувала канони героїчної поеми, відіграла важливу роль у розвитку українського роману.

«Родослівну» українського роману, його еволюцію З. Голубева вбачає у спорідненості між поемою і романом у віршах, різниця відносна лише в тому, що писані вони віршами. «Роман у віршах, або віршований роман, ми вважаємо не перехідною формою від поеми до прозового роману, а ще одним свідченням надзвичайно широких природних можливостей жанру роману» [9, 44].

Квінтесенцією визначень роману у віршах є ідея, що «жанротворчі риси віршований роман успадкував від поеми, драматичної поеми та роману, але пізніше самостійно згенерував нові, властиві лише йому жанрові закономірності» [24, 6]. У 70-х роках ХХ ст. С. Крижанівський писав, що чимало жанрових новоутворень зафіксовано в жанрі поеми, у якій ліризм схрещується з публіцистичністю. «Крім ліричної, ліро-епічної, драматичної, сатиричної, тут уже розрізняється поема-нарис, поема-оповідання, *поема-роман чи віршований роман*» [17, 174].

У визначенні жанру роману у віршах часто згадується поема як синонімічне поняття, як вказівка на відсутність чіткої межі. Тому цілком правомірно стверджувати: жанр роману у віршах еволюціонував від усної народної творчості, переважно епічних жанрів, героїчного епосу до епічної, романтичної, ліро-епічної, драматичної поем. Переконливий приклад – поеми Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, у яких багато сюжетів, образів узяті з фольклору, художньо-стилістичних і мистецьких «традицій попередньої епічної, ліро-епічної поезії» [13, 96].

Ознакою зрілості національної літератури, як визначив І. Дзюба, була її здатність створити високий поетичний епос. В Україні не було ані суспільного «замовлення» на літературний національний епос, ані відповідного потенціалу літературного життя. «І вже пізніше чимось співмірним із національним епосом, – але модифікованим лірико-романтичними інтенціями – стали «Гайдамаки» Тараса Шевченка» [11, 143].

У романах у віршах письменники активно запозичують і продовжують розвивати шевченківські традиції поеми, можна навести компаративні зіставлення не на жанровому рівні, а на рівні сюжетів, сцен, зображально-виражальних засобів з поемами Т. Шевченка й романами у віршах кінця ХХ – початку ХХІ ст., наприклад: «Ян Гус» – «Слов'янський острів» Л. Горлача; «Гайдамаки» – «Клекотіли орли» А. Гудими; «Сон» – «Грім» Р. Пастуха, «Парад химер в Кіровограді» В. Гончаренка тощо.

Т. Кремінь, визначаючи жанрово-стильові ознаки історичного роману у віршах в українській літературі ХХ ст., зазначив, що від часу своєї появи на сторінках радянських часописів він завоював невідомий авторитет. Ця «група ліро-епічних творів, увібравши традиції народнопоетичної творчості, володіючи ускладненою композицією, глибокими епічними характеристиками, суміщеннями образу ліричного героя та автора, набули широкого розголосу значно пізніше, але не минули новаторських здобутків представників трагічного покоління першої третини ХХ століття» [16, 54].

Еволюцію ідейно-художніх і жанрових витоків сучасного віршованого роману Л. Кужільна також вбачає у фольклорі, драматичних поемах Лесі Українки («Кассандра», «Кам'яний господар», «У пущі», «Лісова пісня»), творчості М. Рильського, російській літературі [18, 51]. На думку Л. Костенко, драматичні поеми – один із найскладніших жанрів у літературі, в основі їх – конфлікт світоглядних та моральних принципів при відсутності панорамного тла зовнішніх подій, «перевага ліричних чинників над епічними та драматичними» [22, 216]. Найвищого розквіту драматична поема набула у творчості Лесі Українки. Звертання до комбінованих жанрів деякі дослідники вважають результатом поглиблення трагічного світовідчуття поета, котрий здійснює «зв'язок з іншими народами і віками, а часом навіть і народу з самим собою» [15, 9]. Леся Українка працювала на рівні світової літератури. «У її античних і християнських сюжетах неважко вчитати пекучі аналогії, весь гордіїв вузол національної історії і всю гостроту на всі часи актуальних проблем» [15, 11].

Неможливо визначити жанрову матрицю сучасного роману у віршах, не зацентрувавши на впливі поетичного феномену Л. Костенко, її роману у віршах «Маруся Чурай», який, попри редакційні «негативні» висновки, заслужив всеохоплюючу любов, став гідним прикладом «наслідування багатьма нашими авторами розтягнуто-м'явих, „широкоформатних“ творів» [7, 164].

Жанрова специфіка твору визначається в процесі дослідження його впливу на читача та значення в культурному житті народу. Вплив і значення роману у віршах «Маруся Чурай» Ліни Костенко неоціненні, хоча дослідники й шанувальники по-різному визначали його жанр. Одним із перших назвав його ліро-епічною *поемою*, «*поемою про кохання й безсмертя*» [2] М. Бажан. Підставою визначити твір поемою було те, що авторка «Марусі Чурай» продемонструвала пере-

конливі здобутки поетичного стилю твору, в якому елементи стародавньої розповіді органічно сплелися з сучасною формою авторських висловлень [2].

Зміни жанру в літературному процесі мотивуються особистістю письменника і, щоб дослідити художній твір, необхідно знати всі попередні форми існування, тому що пов'язаний він «не лише з суспільними рухами та авторським баченням, а й з розвитком жанру» [6, 70–71].

Отже, роман у віршах як жанр оновлюється, модернізується, збагачується ідейно-стильовими і формотворчими елементами, зберігаючи свій жанровий код, свою «історичну пам'ять», сталі ознаки, бере початок від давніх і середньовічних героїчних пісень, героїчного народного епосу, що уславлював визначні історичні події, поем (епічної → ліро-епічної → драматичної), виробляючи властиві лише йому риси.

Список використаних джерел

1. Багров Ю. Д. Комбинированная поэма в русской литературе первой трети XIX века : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.01.01 «Русская литература» / Ю. Д. Багров. – Санкт-Петербург, 2013. – 23 с.
2. Бажан М. П. Поема про кохання і безсмертя / М. П. Бажан // Літературна Україна. – 1980. – 4 березня. – № 19. – С. 2.
3. Бахтин М. Эпос и роман (о методологии исследования романа) / М. Бахтин // Вопросы литературы. – 1970. – № 1. – С. 95–123.
4. Безпечний Іван. Теорія літератури / І. Безпечний. – К. : Смолоскип, 2009. – 388 с.
5. Бернадська Н. І. Український роман : теоретичні проблеми і жанрова еволюція : монографія / Н. І. Бернадська. – К. : Академвидав, 2004. – 368 с.
6. Бовсунівська Т. В. Теорія літературних жанрів : Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману : підручник / Т. В. Бовсунівська. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2009. – 519 с.
7. Брюховецький В. С. Ліна Костенко : Нарис творчості / В. С. Брюховецький. – К. : Дніпро, 1990. – 262 с.
8. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури : підручник / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв / [за наук. ред. О. Галича]. – К. : Либідь, 2001. – 488 с.
9. Голубева З. С. Про становлення жанру роману в українській літературі / З. С. Голубева // Радянське літературознавство. – 1967. – № 1. – С. 34–45.
10. Дзюба І. М. Є поети для епох / І. М. Дзюба. – К. : Либідь, 2011. – 208 с.
11. Дзюба І. М. Тарас Шевченко. Життя і творчість / І. М. Дзюба. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 720 с.
12. Єрмолаєнко С. Я. Фольклор і літературна мова / С. Я. Єрмолаєнко. – К. : Наукова думка, 1987. – 246 с.
13. Каспрук А. А. Українська поема кінця XIX початку XX ст. : Ідеї, теми, проблеми жанру / А. А. Каспрук. – К. : Наукова думка, 1973. – 247 с.
14. Квятковский А. П. Поэтический словарь / А. П. Квятковский. – М. : Советская энциклопедия, 1966. – 376 с.
15. Костенко Ліна. Поет, що ішов сходами гігантів / Л. Костенко // Українка Леся. Драматичні твори. – К. : Дніпро, 1989. – С. 5 – 58.
16. Кремінь Т. Д. Жанрово-стильові ознаки історичного роману у віршах в українській літературі першої третини XX століття : до проблеми сприйняття / Т. Д. Кремінь // Наукові праці. – 2010. – Вип. 122. – Т. 135. – С. 51–54.
17. Крижанівський Степан. Рід, вид, різновид. До питання про сучасну жанрову систему / С. Крижанівський // Крижанівський Степан. Художні відкриття і літературний процес. – К. : Рад. письменник, 1979. – С. 142–186.
18. Кужільна Л. В. Художні пошуки в жанрі віршованого роману // Радянське літературознавство. – 1987. – № 3. – С. 48–53.
19. Левченко М. Шляхи українського роману / М. Левченко // Радянське літературознавство. – 1963. – № 3. – С. 30–51.
20. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. Вид. 3-є, перероблене і доповнене / В. М. Лесин, О. С. Пулинець. – К. : Рад. школа, 1971. – 486 с.
21. Литературный энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1987. – 751 с.
22. Літературознавчий словник-довідник / [Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та інші]. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
23. Літературознавча енциклопедія : у двох томах / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – Т. 1. – 608 с. – (Енциклопедія ерудита).
24. П'ятковська Є. Д. Віршований роман в українській літературі XX століття: особливості поетики: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 «Українська література» / Є. Д. П'ятковська. – Одеса, 2012. – 20 с.

25. Скуратко Т. М. Жанрова структура поем Івана Драча: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 «Українська література» / Т. М. Скуратко. – Тернопіль, 2013. – 20 с.
26. Тмарчєнко Н. Д. Поэма / Н. Д. Тмарчєнко // Поэтика : словарь актуальных терминов и понятий : [гл. науч. ред. Н. Д. Тмарчєнко]. – М. : Издательство Кулагиной, Intrada, 2008. – С. 180–182.
27. Філіпчук С. С. Роман у віршах (До історії жанру) / С. С. Філіпчук // Радянське літературознавство. – 1982. – № 8. – С. 59–62.
28. Brunner H. Literaturwissenschaftliches Lexikon. Grundbegriffe der Germanistik / H. Brunner, R. Moritz . – Berlin : Erich Schmidt Verlag, 1997. – 372 s.

Анотація. У статті досліджено жанрову еволюцію сучасних романів у віршах, які оновлюються за рахунок міжродових, міжжанрових, зв'язків, синтезу літератури й інших видів мистецтва. Акцентовано на жанрових ознаках, успадкованих від поеми: епічних (події, сюжети, характери) і ліричних (авторські переживання, ліричні відступи, ліричний герой).

Ключові слова: жанр, роман у віршах, поема, еволюція, генезис.

Summary. The article investigates the genesis, genre evolution of novels in verse, which have been published only about twenty ones in Ukraine since the 2000s. They are updated according to the inter-genre, inter-ethnic relations, the synthesis of literature and various types of art in the context of cultural development.

In the contemporary novels in verse, especially historical, a tangible attachment to the folklore matrix. Transforming the genre features of folk heroic and Homeric epics, medieval novels, poems (epic, lyric-epic, dramatic) and other synthetic genres, enriched with ideological, stylistic, and form-forming elements, preserving their genre code, their «historical memory».

Many genre characters in the novel in verse are inherited from the poem, producing in the evolution process only its own features. However, the same components in different genres have different meanings – from minor to determinative. The poetic structure of the novel in poetry and poem is one of their main features, it defines the poetic genre, because certain emotionality of the image and events in the poem that are created by the rhythm, intonation of stanzas, and rhyme. Epic (events, stories, characters) and lyrical elements (author's experiences, lyric indents, lyrical hero) are combined in the poem and also in the novel. Ascertained in the novel is the similarity of the novel in verse to the genre «scheme», aesthetic positions raised in the poems of T. Shevchenko, Lesya Ukrainka, I. Franko, in which many stories, images are taken from folklore, artistic-stylistic and artistic traditions of the previous epic, Epic poetry as signs of the significance of national literature.

The changes in the genre in the literary process are motivated by the personality of the writer, and to explore the work of art it is necessary to know all the previous forms of the genre, which is connected not only with social movements, but also with the author's vision. For example, it is impossible to determine the genre matrix of the novel in verse of the late XX – early XXI century, without emphasizing the influence of the poetic phenomenon of Lina Kostenko, and her work «Marusia Churai».

Key words: genre, novel in verse, poem, evolution, genesis.

УДК 82.0+087.5+130

Н. В. Вірич

ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГУМОРУ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЗІ В. НЕСТАЙКА

Культурні коди, що сприяють входженню людини в соціум, значною, а, можливо, й найзначнішою мірою передаються через книги – витвори красного письменства. Як зазначав Іван Огієнко: «У мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання...» [2, 15]. Якщо враховувати, що найбільш сталими з найглибше закоріненими світоглядними позиціями і духовними імпульсами, які зумовлюють життєві цінності людини, є ті, що сформувались у дитячому віці, скоріше на емоційному, ніж на свідомо осмисленому рівні, то роль дитячої книги у формуванні життєво активного, духовно багатого члена соціуму стає очевидною.

Твори Всеволода Зіновійовича Нестайка однозначно входять у ряд найчитабельніших і найулюбленіших книг для дітей та юнацтва. Будь-яка дитяча книжка, якщо можна так висловитись, апріорі гумористична, навіть у тих письменників, які не ставили собі за мету писати гумористич-